

Codi ètic de la Universitat Pompeu Fabra

*Aprovat per Acord del Consell de Govern
de 18 de juliol del 2012*

Universitat
Pompeu Fabra
Barcelona

PARAULES PRÈVIES

Ara que la Universitat Pompeu Fabra ja té més de vint anys és un bon moment per declarar quins són els principis que han de guiar el comportament de tots els membres de la comunitat acadèmica en el seu vessant d'universitaris; els principis i els valors als quals ens adherim i que inspiren el nostre projecte, i que desenvolupen el que ja vam deixar establert en el document *Estratègia UPF 25 anys* l'any 2009.

A aquest document hi ha contribuït amb la seva expertesa i la seva sensibilitat un grup de treball coordinat pel vicerector Josep-Eladi Baños, catedràtic de Farmacologia de la nostra universitat i venturós impulsor d'aquesta iniciativa, i integrat també per la vicerectora Emma Roderó, professora titular de Comunicació Audiovisual i Publicitat, i pels professors Francisco Fernández Buey, catedràtic de Filosofia Moral i Política; Josep Maria Vilajosana, catedràtic de Filosofia del Dret i degà de la Facultat de Dret, i Milagros Pérez Oliva, destacada professional del periodisme i membre del Consell Social, i que ha comptat també amb la sensibilitat, la generositat i el coneixement de les particularitats de la nostra universitat que hi han afegit Anna Belchi, cap de secció als serveis generals del Poblenou, i l'estudiant de postgrau David Molina. Tots els hem d'estar agraïts per aquesta contribució a l'hora de dibuixar els principis i valors que han de guiar-nos.

Aquests principis i valors defineixen el codi genètic de la nostra institució. Un codi genètic que, a diferència dels codis genètics dels éssers vius, no té naturalesa constitutiva sinó aspiracional: diu allò que som dient allò que volem ser. Trena la integritat amb la llibertat, la responsabilitat amb la igualtat, d'acord amb els requeriments exigibles a una institució universitària de començaments del segle XXI. Hi ha les coses de sempre -per exemple, que ningú no ha d'apropiar-se mai (ni per escrit ni oralment) de les idees d'un altre sense reconèixer-ne l'autoria-, adaptades a les necessitats d'avui: usar Google per fer *retalla i enganxa* és summament perillós, perquè pots estar manllevant idees d'altri sense ser-ne del tot conscient.

Amb tot, no es tracta d'un conjunt de regles per ser aplicades com un algoritme, de manera mecànica, com uns rails per on el tren ha de passar necessàriament.

I per això no és un document amb valor jurídic, no és un sistema de normes jurídiques. Si se'm permet el símil, no és una partitura acabada que estableix amb precisió la seva execució musical, sinó més aviat un conjunt de temes de jazz que poden ser interpretats de maneres diverses i totes reeixides.

Us recomano llegir-lo i us convoco a interpretar-lo amb llibertat.

Barcelona, 26 de juliol del 2012

Josep Joan Moreso
Rector de la Universitat Pompeu Fabra

SUMARI

I.	Preàmbul	7
II.	Elements bàsics del marc legal de la Universitat	8
III.	Principis ètics inspiradors de la vida universitària	9
	1. Integritat	9
	a. Integritat acadèmica	10
	b. Integritat científica	10
	c. Reconeixement de les contribucions	10
	d. Falsificació de documents i alteració de dade	11
	e. Veracitat en les avaluacions acadèmiques	11
	2. Llibertat acadèmica	12
	3. Responsabilitat professional	13
	a. Competència pedagògica	13
	b. Motivació en les decisions	13
	c. Responsabilitat en l'aprenentatge	13
	d. Autoria intel·lectual i plagi	14
	1. <i>Definicions</i>	14
	2. <i>Interdicció del plagi</i>	14
	3. <i>Citacions bibliogràfiques incorrectes</i>	15
	4. <i>Individualització, valoració i autoria intel·lectual en els treballs conjunts</i>	15
	4. Honestedat	16
	a. Utilització dels recursos de la Universitat	16
	b. Respecte pel nom i la reputació de la Universitat	16
	c. conflicte d'interessos	17

5. Igualtat	17
a. No-discriminació	17
b. Mesures per garantir la igualtat d'oportunitats	18
6. Privacitat i confidencialitat	18
a. Informacions emprades en activitats acadèmiques	18
b. Informacions confidencials en les pràctiques externes	18
c. Informacions personals i acadèmiques	19
d. Confidencialitat en les comissions	19
7. Respecte	19
a. Actes de violència	20
b. Conductes d'intimidació, aldarulls, coacció o assetjament	20
c. Interferència en les activitats universitàries	21
d. Manca de respecte vers les autoritats universitàries i els representants de la Universitat	21
8. Conductes de risc personal i social	21
a. Consum de tabac i alcohol	21
b. Robatoris i apropiacions indegudes	22
c. Mal ús dels materials acadèmics	22
d. Vulneració de les normatives d'utilització de les biblioteques i dels serveis informàtics	22
e. Actuacions que poden amenaçar la seguretat del campus	23
f. Ús il·legal o fraudulent de les instal·lacions universitàries	23

I. PREÀMBUL

Des de la seva creació a l'edat mitjana, les universitats han disposat de regulacions pròpies que reconeixien les característiques intrínseques d'aquestes institucions i els concedien una identitat diferenciada. Això no ha entrat mai en contradicció amb les legislacions dels entorns on la universitat ha exercit les seves funcions, però li han permès gaudir d'una situació particular en assolir-les. És inevitable, però, recordar que no sempre se n'ha fet un ús adequat i que hi ha prou exemples de com aquest marc diferencial ha portat a inesperats conflictes.

El pas dels anys ha afegit complexitat a la vida universitària. Com a inevitable reflex de la societat on actua, la universitat ha estat sotmesa a les tensions socials i polítiques que cada país ha sofert al llarg de la seva història. En aquest sentit, la institució ha participat en nombrosos moviments ciutadans a favor dels canvis socials que han permès una societat més justa. Aquest objectiu d'aconseguir una societat més equitativa segueix sent un dels elements definitoris del sistema universitari públic i obliga a continuar la promoció activa de la igualtat d'oportunitats i la promoció del pensament crític. A Catalunya, la universitat ha contribuït de manera notable a la recuperació dels valors democràtics i a la consciència de Catalunya com a poble, a la difusió dels seus elements culturals i al coneixement del seu passat. En finalitzar la primera dècada del segle XXI, però, les noves situacions socials i els avenços tecnològics repton, encara més, la funció social principal: l'educació en coneixements, habilitats i valors per un món cada cop més complex i dinàmic.

La Universitat Pompeu Fabra va ser creada amb el repte principal d'oferir una docència de màxima qualitat en un entorn d'universitat de recerca que fos capdavantera en les àrees que s'hi fixava com a pròpies i que respongués a les necessitats socials i educatives del seu entorn. Quan ens apropem als vint-i-cinc anys de la seva creació, tots els indicadors confirmen que aquell desig ha estat assolit. La formació de qualitat involucra a tots els membres de la comunitat universitària: professors, personal d'administració i serveis i estudiants. L'estreta vinculació entre ells origina que de vegades no s'assumeixi de manera clara i explícita la relació entre els drets d'uns i els deures d'altres, una situació que pot amenaçar la necessària convivència per assolir els objectius de la institució o propiciar que es generin situacions injustes que no han de ser acceptades. Aquest sentiment reforça l'oportunitat de disposar de la formulació explícita d'uns principis ètics que haurien de ser compartits per tots els membres de la nostra comunitat universitària i no ser oblidats quan la Universitat decideix la relació que vol mantenir amb la societat a la qual serveix.

II. ELEMENTS BÀSICS DEL MARC LEGAL DE LA UNIVERSITAT

A la Constitució espanyola hi ha alguns articles que fan referència directa a les universitats; són el que hom podria qualificar de principis universitaris i que, com el de l'autonomia universitària, presideixen sovint normes i declaracions. El més citat és el que apareix a l'article 27.10, l'autonomia universitària. L'acompanya un altre principi molt proper, la llibertat de càtedra, reconegut a l'article 20 de la Constitució, justament després d'esmentar la llibertat de creació científica i tècnica; i és que l'autonomia universitària no és sinó un instrument per facilitar i potenciar la llibertat acadèmica en l'exercici de la docència i la investigació.

La universitat és més que un mer receptacle de docents i investigadors armats de llibertat científica que es reparteixen les instal·lacions i els equipaments. Les universitats públiques estan sotmeses a les obligacions que estableix l'article 103 de la Constitució: operar amb eficàcia, jerarquia, descentralització, coordinació, etc.; d'aquí que la normativa que organitza el funcionament de les universitats, des del més elevat dels seus òrgans de govern fins a la més simple de les avaluacions d'una pràctica docent, no és només la plasmació del dret de la universitat d'organitzar-se, sinó que cal veure-ho especialment com una obligació organitzativa de cara a aconseguir les finalitats educatives, científiques, econòmiques i socials que s'ha compromès a assolir.

L'autonomia universitària s'ha de moure entre l'acció de dos poders que tenen atribuïdes un seguit de competències que incideixen de manera decisiva en la vida universitària. L'Estatut d'Autonomia de Catalunya ocupa l'espai normatiu que queda entre la reserva de competències feta per l'Estat i l'autonomia universitària que garanteix la Constitució, i aquest és un àmbit important, com es pot comprovar en llegir l'article 172 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, en el qual podem trobar una respectable llista de competències autonòmiques que, salvant sempre l'autonomia, classifica principalment en "exclusives" com, per exemple, la programació —és a dir, determinar quins estudis pot oferir cada universitat—, la creació d'universitats públiques i el finançament de les universitats amb fons propis i amb la gestió dels fons estatals dedicats a l'ensenyament universitari; i en "compartides" com per exemple, l'adscripció de centres a una universitat, la regulació de l'accés a les universitats o l'avaluació de la qualitat i de l'excel·lència.

Alguns dels principis que la Constitució reconeix han estat desenvolupats més extensament en normatives específiques: així, el dret a la preservació de la intimitat i al control del tractament automatitzat de les informacions de caràcter personal té una regulació plena en la Llei orgànica 15/1999 de protecció de dades de caràcter personal, i en l'activitat de les agències catalana i espanyola; alhora, la disposició addicional 21 de la LOMLOU estableix unes excepcions precises en relació amb les avaluacions periòdiques dels estudiants i de l'activitat docent i investigadora del personal de les universitats.

Com passa sovint amb els drets de caràcter social, les lleis que els regulen no es limiten a instaurar mecanismes defensius per a les persones concernides, sinó que reclamen una actitud proactiva i no solament reactiva; algunes normes específiques, com ara les relatives a la promoció de la igualtat que, a partir dels principis constitucionals previstos en els articles 14 i 9.2 de la CE, van ser desenvolupats per a temes de gènere a la Llei orgànica 3/2007, i per a temes de discapacitat a la Llei 51/2003, han rebut unes especificacions universitàries, respectivament, a la disposició addicional dotzena de la LOMLOU, i a la disposició addicional vint-i-quatre de la LOU, que en tots els casos preveuen accions preventives o compensadores, ja que els efectes devastadors de la inactivitat de les institucions és un element comú i conegut en aquest àmbit.

En aquest context normatiu el present Codi d'Ètica suposa un esforç necessari per definir els principis i els valors morals que han de regir la convivència en la nostra institució. El Codi ha de ser vist també com el compromís de tota la comunitat universitària per tal de construir entre tots una universitat més justa.

III. PRINCIPIS ÈTICS INSPIRADORS DE LA VIDA UNIVERSITÀRIA

1. Integritat

La integritat constitueix un dels principis bàsics de la vida universitària. Sense aquest valor inherent a la institució universitària es generaria una situació de desconfiança constant, amb acusacions i retrets mutus entre les persones que la constitueixen, i això tindria —com és obvi— conseqüències nefastes per al seu funcionament. La llibertat, que la universitat demana com un dels elements principals per exercir la seva funció, va inevitablement associada al retiment de comptes en les societats democràtiques. Per fer-ho possible, només aquelles institucions íntegres poden abordar aquesta transparència sense por ni subterfugis que facin que des de fora sigui difícil d'entendre'n el funcionament. En previsió de possibles conflictes o malentesos, la universitat ha d'aplicar una política activa que redueixi al mínim la possibilitat de conductes inadequades en el seu si.

La integritat és una característica consubstancial a l'activitat universitària, i el millor seria no haver de recordar mitjançant disposicions específiques la necessitat d'actuar d'acord amb aquesta conducta. Malauradament, però, és possible que el devenir diari plantegi situacions que obliguin a recordar periòdicament la necessitat de mantenir-la, en aplicació dels principis acceptats per tots a fets i circumstàncies que s'hagin d'anar actualitzant.

a. Integritat acadèmica

La integritat acadèmica es refereix al conjunt de comportaments vinculats a l'exercici de la docència, tant des del punt de vista dels estudiants com dels professors, d'acord amb uns principis morals compartits. La integritat acadèmica contribueix notablement a l'establiment de la necessària confiança en la comunitat. Mantenir-la en situacions canviants exigeix debatre constantment el que és íntegre i el que no per tal d'establir un nou consens. En la societat democràtica cal prendre decisions de manera consensuada sempre que sigui possible, però no exigeix a les autoritats acadèmiques de la responsabilitat de prendre-les.

b. Integritat científica

En una universitat que té com un dels seus objectius principals la recerca de primer nivell, la integritat científica ha de ser un element constitutiu de l'activitat universitària. Les característiques pròpies de la recerca fan, però, que estigui justificat fer-ne un tractament diferenciat i enunciar alguns dels principis generals que caldrà desenvolupar en un document més específic, com ara un codi de bones pràctiques científiques. No obstant això, cal recordar que la recerca s'ha de fer sempre amb el respecte als principis bioètics socialment acceptats, tant quan hi participen éssers humans com quan hi intervenen animals d'experimentació.

La ciència no pot ser un fi en si mateix, sinó un mètode per incrementar el coneixement, tant en el seu vessant bàsic com en el seu vessant aplicat. L'avenç científic és possible en totes les àrees, i no s'hauria d'establir una prioritització intel·lectual d'unes sobre les altres. La integritat s'ha d'aplicar a les tasques diàries de l'investigador. En primer lloc, per l'aplicació dels principis ètics d'autonomia, justícia i beneficència al disseny i a l'execució dels projectes. En segon lloc, per l'aplicació dels estàndards reconeguts a la publicació dels resultats derivats dels projectes, evitant conductes inacceptables com, per exemple, la publicació duplicada, la supressió de dades pertinents o la inclusió de dades falses. En tercer lloc, pel reconeixement adequat de tots aquells que han participat en els processos de recerca i, especialment, dels que tenen menys capacitat de reivindicar els seus drets, com estudiants de grau i de postgrau o doctorands. Finalment, amb la institució, ja que les publicacions han d'establir la contribució d'aquesta per fer possible la integritat científica. Cal recordar que la vulneració dels principis d'integritat acadèmica no només afecten les persones directament implicades sinó el conjunt de la comunitat universitària a la qual pertanyen.

c. Reconeixement de les contribucions

La tasca universitària, tant la docent com la investigadora, és en la majoria de les àrees una tasca d'equip, més que no pas l'aportació única d'un professor. En els equips, però, hi ha una jerarquia derivada de la contribució intel·lectual o de la mateixa estructura, en la qual normalment hi ha membres ja establerts i d'altres en formació, ja siguin estudiants de grau, de postgrau o acabats de doctorar.

Cadascú contribueix d'una manera o altra al resultat final de l'activitat docent o de la recerca, i cal per tant reconèixer quina ha estat la seva contribució final. Aquest reconeixement de les contribucions no ha estat sempre unànime i, per exemple, algunes publicacions científiques estableixen qui cal considerar autor i qui ha de figurar en l'apartat d'agraïments. A més, no és estrany que es demani quina ha estat la contribució de cada autor a la realització del treball final. És recomanable que en els treballs en grup es demani què ha fet cada membre i que això es reflecteixi en un document de compromís.

d. Falsificació de documents i alteració de dades

La falsificació consisteix a aportar originals manipulats o a fer afirmacions en instàncies, sol·licituds, impresos o qualsevol altre document administratiu basades en dades incorrectes de manera deliberada per obtenir un benefici en algun dels processos acadèmics. La falsificació no pot deixar de condemnar-se i de sancionar-se dins de l'àmbit universitari.

La falsificació, l'alteració o l'omissió de dades rellevants constitueixen una falta greu, ja que vulnereu el principi de confiança que s'ha d'establir a la comunitat universitària. El recurs a aquestes pràctiques per trencar el principi d'equitat i obtenir beneficis o privilegis que altrament no s'obtidrien ha de ser condemnada. Els integrants de la comunitat universitària han de considerar que aquestes conductes reprovables són un dels elements més perniciosos en l'objectiu de mantenir la igualtat de mèrits, necessària per assolir una societat justa en tots els seus àmbits.

e. Veracitat en les avaluacions acadèmiques.

Les avaluacions acadèmiques tenen dues funcions: comprovar l'assoliment dels objectius i de les competències previstos en els plans docents de les assignatures, i acreditar que els estudiants han superat els nivells mínims establerts per concedir-los la titulació a què condueixen els estudis corresponents. En el primer cas, les avaluacions acadèmiques són un element d'importància cabdal per a professors i alumnes, ja que permeten conèixer si uns i altres estan adaptant el seu esforç als assoliments previstos. En el segon cas, es tracta d'una responsabilitat social de la Universitat, ja que és la societat qui ha delegat a les universitats la formació superior i qui demana que els graduats puguin exercir la seva activitat professional amb garanties. Les avaluacions són instruments per establir què és el que l'estudiant ha après i no pas el que no, i s'haurien d'ajustar clarament als objectius educatius i a les competències preestablertes, conegudes amb anterioritat a través del pla docent de cada assignatura. L'estudiant, per la seva banda, no ha de confondre aprovar amb aprendre. Tant el professor com l'alumne han d'orientar la seva actuació a garantir un aprenentatge efectiu i no només a superar les avaluacions. La còpia i el plagi són conductes reprovables que cal castigar amb la sanció reglamentària corresponent, com a mostra de rebuig de la comunitat universitària i per evitar el desprestigi de la Universitat i dels seus graduats.

2. Llibertat acadèmica

Aquesta expressió fa referència al fet que els professors poden realitzar la seva activitat sense que puguin ser perseguits, expedientats o expulsats de la universitat. El concepte es va desenvolupar en temps en què moltes societats no eren plenament democràtiques i la discrepància era motiu de represàlia. Per tant, aquest principi no es pot considerar de la mateixa manera en les societats modernes, que han fet de la democràcia el principal element d'organització política i social. En el segle XXI la societat reconeix el dret de la universitat a organitzar-se autònomament i el dret dels seus professors a expressar-se lliurement, sense més límits que els establerts per la legislació vigent.

La llibertat acadèmica és, per tant, un dels nuclis centrals de la tasca universitària. Consisteix en la llibertat d'ensenyament, estudi i investigació que mena a la cerca desinteressada de la veritat i del coneixement. Té una doble dimensió: institucional i personal.

La dimensió institucional es concreta en l'autonomia de què gaudeixen les universitats a l'hora d'organitzar l'ensenyament i determinar les matèries que configuren els plans d'estudis, tot descrivint-ne els continguts essencials.

La dimensió personal al·ludeix a la projecció que la llibertat acadèmica té sobre els membres de la comunitat universitària. Pel que fa als estudiants, es manifesta en el dret a rebre una educació de qualitat. Respecte als recercadors, suposa el dret a la lliure producció científica, tècnica i humanística i, en relació amb els docents, implica la llibertat de càtedra.

El repte a què s'enfronta la universitat és el de dur a terme una adequada combinació d'aquesta dimensió múltiple de la llibertat acadèmica.

La llibertat de càtedra consisteix en el dret dels professors universitaris a difondre lliurement llurs pensaments, idees i opinions en el decurs de la seva activitat docent. El fonament d'aquesta llibertat rau en la necessitat que la universitat contribueixi al desenvolupament d'un saber independent no sotmès a criteris oficials, tant en el versant positiu de lliure exposició de la mateixa recerca i de l'orientació dels continguts docents, com en el negatiu de la facultat d'oposar-se a la imposició d'una orientació ideològica determinada.

Tanmateix, la llibertat de càtedra no és un dret il·limitat. En primer lloc, ha de respectar, com és normal, els drets fonamentals dels estudiants, la qual cosa implica, per exemple, que ningú no pot veure's discriminat en funció del mètode d'ensenyament escollit. En segon lloc, atesa l'autonomia universitària i la capacitat organitzativa que se'n deriva, l'autoritat acadèmica podrà establir els límits necessaris a la llibertat de càtedra per tal de garantir una adequada coordinació en cadascun dels estudis i fer efectiu el dret dels estudiants a rebre un ensenya-

ment a l'altura dels temps i en condicions d'igualtat. Per tal de complir aquesta finalitat, la universitat podrà, entre d'altres coses, fixar els mínims imprescindibles pel que fa al contingut de les matèries, així com als mètodes d'ensenyament i d'avaluació. Aquesta potestat organitzativa, però, s'haurà d'exercir emprant criteris raonables i de caràcter objectiu, que n'excloquin l'arbitrarietat.

3. Responsabilitat professional

a. Competència pedagògica

La Universitat ha d'establir els processos necessaris per garantir la competència pedagògica del seu professorat. Això afecta tant la política general de la institució com la pròpia dels departaments. La Universitat només ha de contractar aquells professionals que compleixen les condicions òptimes, especialment en les situacions de professorat estable. La Universitat ha d'establir un procés que garanteixi que els professors novells es formaran de manera adequada per complir els requisits docents que se'ls imposaran. Els departaments han de considerar no només l'excel·lència científica sinó també la competència pedagògica en les seves polítiques de professorat, i cal utilitzar els mitjans adients per garantir que sigui així en tots els seus processos de selecció i de promoció. Els mètodes d'avaluació periòdica de la competència pedagògica hauran de proporcionar als departaments els elements necessaris per detectar les possibles mancances i corregir-les. Es consideren especialment importants tots els processos de seguiment i tutoria dels estudiants de la Universitat, amb una especial atenció als estudiants de doctorat que necessiten un seguiment adaptat a les seves necessitats fins a la finalització de la seva tesi doctoral.

b. Motivació en les decisions

Decidir és el principi essencial del govern en tots els seus àmbits, i no sempre el resultat final d'aquest procés és acceptat per les parts que tenen interessos en una o altra decisió. Les autoritats universitàries han de prendre decisions predominantment explícites a partir de la interpretació de les normatives corresponents, i han de resoldre a favor o en contra dels interessos dels sol·licitants. Per la seva repercussió, cal garantir que tots els processos es desenvolupin de manera transparent i amb la diligència necessària, per tal de preservar-ne la seguretat jurídica. En aquest sentit, les resolucions han d'estar degudament motivades —s'hi han d'indicar les raons i les normatives aplicades per resoldre-les— i s'han de dictar en un temps prudencial que eviti perjudicis als sol·licitants.

c. Responsabilitat en l'aprenentatge

La responsabilitat en l'aprenentatge és un deure ineludible per a tots els estudiants de la Universitat. La Universitat ha de posar els recursos de tutorització

necessaris per detectar i tractar les dificultats d'aprenentatge dels estudiants, sense perjudici de l'aplicació de les normatives pertinents en els casos de rendiment acadèmic insuficient. Les autoritats acadèmiques tenen la responsabilitat d'utilitzar els recursos de què disposen de manera més eficient, i han d'actuar per fer-ho possible. El Consell Social, representant de la societat civil a la Universitat, actuarà en darrera instància per avaluar i resoldre amb equitat les situacions específiques.

d. Autoria intel·lectual i plagi

En les societats modernes, la universitat és el principal element per a la generació de coneixement. Aquesta és una de les funcions primeres dels professors, i s'exerceix a partir de la reflexió, de l'estudi i de la recerca. Donada la seva importància, és essencial transmetre als estudiants les actituds necessàries perquè també ells puguin participar-hi, com més aviat millor. La creació del coneixement va, però, associada a l'acceptació social de qui el genera i al fet que s'evitin comportaments d'apropiació indeguda d'aquelles idees o descobriments que altres han fet. En aquest sentit, el dret al reconeixement de l'autoria intel·lectual esdevé un dels principis bàsics de les societats que consideren la creació del coneixement un dels seus elements determinants. La manca de reconeixement de l'autoria intel·lectual porta inevitablement a una de les pitjors malalties socials en l'àmbit de la creació: el plagi.

1. Definició

S'entén per plagi apropiar-se d'idees, paraules, obres o qualsevol altre element de qui l'ha creat originàriament. Per tant, en l'àmbit universitari aquest terme s'aplicaria a totes aquelles situacions en les quals es produeix una apropiació d'allò que un altre ha creat sense un reconeixement explícit del seu origen.

El concepte de plagi va associat a l'autoria intel·lectual. Aquesta suposa el reconeixement de l'obra de creació i la gènesi del coneixement, ambdós d'especial importància en l'àmbit universitari. Tots els universitaris han d'incorporar el respecte a l'autoria intel·lectual com un dels principis fonamentals de la seva activitat diària; i els estudiants, com a membres d'aquesta comunitat, han d'adoptar també aquest principi.

2. Interdicció del plagi

La Universitat ha de rebutjar de manera implacable les conductes que utilitzin el plagi amb qualsevol objectiu i ha de fer tot el possible per detectar-lo i impedir-lo. Entre els professors i els investigadors hi ha normes que delimiten la figura del plagi, que pot comportar, en darrera instància, responsabilitats penals. Per evitar que es cometi plagi per desconeixement, la Universitat ha d'establir un seguit de mesures informatives quan l'estudiant ingressa a la institució per tal de donar a conèixer les conseqüències dels comportaments irregulars si contravé la prohibició del plagi.

El canvi del paradigma d'avaluació docent en l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior fa que sigui més difícil controlar l'autoria real de les activitats formatives. El plagi suposa el trencament de la relació de confiança que s'estableix entre professors i alumnes i té conseqüències molt pernicioses. Suposa la vulneració del principi d'igualtat en relació amb els altres estudiants que s'esforcen per assolir els objectius educatius i també en la relació de confiança amb la societat que financia els estudis.

També cal considerar com a participant en el procés de plagi aquella persona que voluntàriament permet que un altre es beneficiï del seu treball sense que la seva participació hagi estat suficient per tenir-ne responsabilitat com a autor. Això s'aplica als qui permeten que els seus exercicis d'avaluació siguin copiats, que lliuren informació per resoldre'ls o que deixen signar com a coautors d'un treball altres persones sense que hi tinguin prou mèrits.

3. Citacions bibliogràfiques incorrectes

La creació, en les seves diferents formes, ha de constituir motiu d'orgull i de reconeixement, ja que permet que els membres de la societat puguin progressar en l'àmbit científic, tecnològic i intel·lectual. És, per tant, un patrimoni que ha de protegir i estimular tothom que estigui compromès amb l'avenç del coneixement. En les activitats universitàries és absolutament obligatori reconèixer les esmentades contribucions amb les citacions precises que permetin identificar clarament què és obra pròpia i què és aliè, de manera que el lector no tingui dubtes sobre la contribució de cadascú al resultat final. No fer-ho és una altra manera de plagi. Les autoritats acadèmiques en general, i els professors en particular, han de contribuir a fer que els estudiants aprenguin què és i què no és plagi i com s'ha de citar adequadament la utilització de qualsevol element que pertanyi a altres autors dins els seus treballs i exposicions orals. Aquesta tasca s'ha de fer en els primers mesos de l'estada dels estudiants a la Universitat mitjançant activitats explícites. Passat aquest temps, cap estudiant podrà al·legar ignorància.

4. Individualització, valoració i autoria intel·lectual en els treballs conjunts

El treball en grup és una competència transversal de gran interès en la vida professional. En conseqüència, la Universitat té cura de facilitar-ne l'adquisició, i ho fa, generalment, mitjançant la preparació i la realització d'activitats conjuntes, com ara treballs o presentacions. La gestió i l'assignació de responsabilitats no sempre és fàcil, com tampoc no ho és a la vida real, ja que suposa un procés d'aprenentatge que els professors han de facilitar a través d'activitats que contribueixen a definir-lo. En darrera instància, és el grup qui ha de millorar els procediments per aconseguir-ho, i aquest és un dels objectius bàsics de la seva realització. És important, però, que s'estableixi quina és la responsabilitat de cada membre del grup en el producte final. En aquest sentit, tots els treballs haurien

d'incorporar la llista de tasques, amb indicació de qui les ha assumit, per tal que quedi molt clara la distribució de responsabilitats i que el professor pugui avaluar millor la responsabilitat de cadascú. Això es pot assolir mitjançant una declaració de tots els membres del grup que reconegui la pròpia contribució i la dels altres. Aquest document impediria l'atribució indeguda d'autoria intel·lectual per part d'un dels membres, el qual estaria obligat a reconèixer la contribució dels altres quan volgués fer-la pública.

4. Honestedat

a. Utilització dels recursos de la Universitat

La Universitat disposa d'un important fons bibliogràfic en múltiples formats que es posa a disposició dels seus membres amb objectius diversos, en el marc general de formació i aprenentatge que li és propi. Els membres de la comunitat universitària han de respectar aquest fons de les diferents maneres establertes. La seva consulta i préstec té canals ben reglamentats a fi de permetre'n la utilització igualitària entre els membres de la Universitat. La seva conservació i, quan sigui possible, el seu increment han d'anar associats a les conductes habituals de la comunitat universitària, ja que aquesta no n'és la propietària, sinó únicament usufructuària, i té l'obligació de transmetre'ls a les pròximes generacions en el millor estat possible.

L'ús dels recursos de la Universitat va associat a la seva missió i mai no s'haurien d'utilitzar per a interessos que siguin incompatibles amb les seves funcions i per obtenir beneficis particulars. La seva utilització fora dels àmbits propis de la Universitat ha de ser expressament autoritzada per les autoritats corresponents, que dirimiran aquells conflictes que puguin produir-se en cada situació.

b. Respecte pel nom i la reputació de la Universitat

El nom de la UPF i la seva reputació són un capital assolit pels professors, els estudiants i el PAS que ens han precedit. Tots els membres de la comunitat universitària han de tenir especialment clar que quan actuen en nom de la UPF les seves accions, opinions i comportaments s'associen a aquesta. Si bé això no ha de constituir un límit a la llibertat d'expressió, sí que ha de ser un element important que cal considerar en qualsevol lloc i moment. Els responsables acadèmics han de diferenciar especialment quan actuen a títol personal i quan ho fan com a representants institucionals. Cap membre de la comunitat universitària ha de contribuir al fet que la imatge externa de la UPF resulti perjudicada per qualsevol acció que és únicament de caràcter personal.

c. conflicte d'interessos

El conflicte d'interessos es defineix com la situació en la qual els interessos personals d'un individu i els que ha d'aplicar com a membre d'un col·lectiu, institució o òrgan de govern entren en conflicte. Molt sovint tots dos interessos són legítims, però el problema apareix quan un d'ells pot condicionar inadequadament la decisió final.

Es produeix un conflicte d'interessos quan es planteja una decisió que està influïda per dues circumstàncies, la primera associada a les tasques i competències institucionals de qui l'ha de prendre i la segona associada a interessos personals que es veuen afectats per la decisió final. A la Universitat, el conflicte d'interessos es pot produir a tots els nivells, i les persones implicades haurien de ser-ne prou conscients i evitar de prendre aquelles decisions que hi portin. Més enllà de la justícia de la decisió, aquesta sempre pot ser objecte de crítica pel possible interès que hi té qui la pren. Per evitar situacions de sospita, la conducta d'abstenció ha de ser presa davant de situacions dubtoses per evitar crítiques i malentesos. En els casos d'interès en què no sigui possible un diagnòstic concloent de situacions de conflicte, la no-intervenció en la decisió corresponent hauria de constituir la conducta d'elecció. La Universitat hauria de possibilitar, amb l'articulació de mecanismes que ho facin possible, que en aquests casos els responsables de dirimir una qüestió n'estiguessin eximits.

5. Igualtat

a. No-discriminació

Tots els membres de la comunitat universitària tenen el dret a no ser discriminats per motiu de naixement, origen racial o ètnic, gènere, religió, discapacitat, orientació política o sexual, identitat de gènere, condició socioeconòmica, llengua o qualsevol altra circumstància personal o social, amb l'únic requeriment de l'acceptació de les normes democràtiques. El respecte a la diferència i l'acceptació de la discrepància han d'establir el patró de conducta democràtica que ha de presidir les relacions interpersonals a la Universitat. Les autoritats acadèmiques han de prendre les mesures adients per impedir que cap dels seus membres pugui ser objecte d'un tracte discriminatori per les situacions esmentades. La tradició de la universitat és el reconeixement de la diversitat i l'acceptació de qualsevol debat, amb el respecte personal i col·lectiu com a límit. Ningú no té dret a desqualificar l'altre ni a negar-li el dret a expressar-se de manera pacífica i democràtica, ja que això és una manifestació d'intolerància.

b. Mesures per garantir la igualtat d'oportunitats

La Universitat manté el principi d'igualtat d'oportunitats per als seus membres i haurà d'implementar les mesures que es considerin necessàries per garantir-lo. En l'àmbit del professorat i del personal d'administració i serveis s'hauran d'establir mesures perquè no es produeixi discriminació per cap motiu i que els que tinguin més mèrits puguin accedir a la funció docent o administrativa. En l'àmbit dels estudiants la Universitat durà a terme les intervencions necessàries per permetre que tots els que tinguin una discapacitat o tinguin necessitats educatives especials rebin l'atenció adequada.

6. Privacitat i confidencialitat

La docència i la gestió comporten la necessitat d'identificar contínuament els membres de la comunitat universitària, així com de transmetre tot sovint dades per fer possible moltes de les activitats i dels tràmits imprescindibles per a l'adequat funcionament de tots els processos. Això obliga a respectar escrupolosament el processament de la informació personal, sovint de manera confidencial. Les autoritats acadèmiques i administratives han de vetllar perquè se salvaguardi el dret a la privacitat i perquè les consultes necessàries es facin seguint normes clares d'accés restringit. Aquesta aplicació de la privacitat s'estén també a totes aquelles persones o entitats externes que, per una raó o altra, intervinguin en les activitats universitàries.

a. Informacions emprades en activitats acadèmiques

És una pràctica corrent que en algunes de les activitats acadèmiques s'utilitzin casos o exemples de la vida real que corresponen a entitats o a persones que poden ser clarament identificades. Si les situacions plantejades són públiques i de coneixement general (per exemple, s'han publicat en els mitjans de comunicació), no cal procedir a *anonimitzar-les*. En cas, però, que els membres de la comunitat universitària hagin tingut accés a informació que no és de difusió general, poden utilitzar-la posant una cura especial a impedir-ne la identificació. Són exemples d'aquestes situacions els exercicis que poden fer-se associats a dossiers d'empreses existents o a l'anàlisi d'històries clíniques de pacients. En tots els casos els membres de la comunitat han de tenir una cura especial per tal de respectar la privacitat i evitar-ne la identificació.

b. Informacions confidencials en les pràctiques internes o externes

La realització de pràctiques en la Universitat o en empreses o institucions internes i externes a aquesta pot permetre l'accés a informació confidencial que no ha de sortir mai de l'àmbit de l'entitat. En alguns casos les empreses o les institucions obliguen els estudiants a signar un document (acord de confidencialitat),

en virtut del qual es comprometen a no comentar a tercers res del que han vist o escoltat durant la seva estada de pràctiques. Aquest requeriment és molt freqüent en els àmbits en què la difusió de determinada informació pot posar en perill un projecte, una inversió o una reputació. Cal recordar en aquest sentit que les institucions veuen els estudiants en pràctiques com el "rostre" de la Universitat. Una conducta inadequada per part d'aquests comporta el risc que es posi fi a la col·laboració, amb el perjudici que això causarà als estudiants que se n'haurien pogut beneficiar en els cursos següents.

c. Informacions personals i acadèmiques

La Universitat, com a ens jurídic sotmès a la legislació de protecció de dades personals, garanteix el dret a la protecció de dades personals dels integrants de la comunitat universitària i aplica les mesures de seguretat adequades. La Universitat es compromet a no difondre a tercers, sense el consentiment dels interessats, cap de les dades dels seus membres que faci possible identificar-los o posar-s'hi en contacte fora de l'àmbit estrictament universitari. Dins la Universitat, en les informacions que es considerin sensibles i de l'àmbit de la privacitat (per exemple, les avaluacions i les qualificacions), els professors i el personal d'administració i serveis han de tenir una cura especial a donar aquestes informacions de manera anonimitzada o amb accés individual a fi de que només l'interessat pugui tenir-ne coneixement, excepte quan ho requereixi un procediment administratiu. El tractament de les dades de caràcter personal, inclosa la seva cessió, requereix el consentiment inequívoc de l'afectat, llevat que la llei disposi una altra cosa. Les obligacions dels empleats de la UPF que són usuaris de dades personals, així com dels tercers que hi tinguin accés per contracte, són clarament establertes per la UPF en la seva normativa.

d. Confidencialitat de les comissions

La participació dels membres de la comunitat universitària en comissions és un dels seus drets i, alhora, un dels seus deures. La informació presentada en les seves sessions, així com les deliberacions que es realitzen, han de mantenir-se en l'àmbit de la confidencialitat en totes aquelles situacions en què alguna persona pot veure's afectada per la difusió de dades, opinions o altres informacions. La Universitat ha de vetllar perquè els membres de les comissions siguin conscients d'aquest principi i tinguin cura de complir-lo.

7. Respecte

L'existència d'una comunitat universitària real només serà possible si els seus membres col·laboren en l'objectiu comú de crear i transmetre coneixement, participen en l'organització dels processos d'aprenentatge i adopten una conducta de respecte mutu en l'exercici de les funcions que els són pròpies. Aquests prin-

cipis bàsics són sotmesos a diferents tensions que poden acabar trencant la necessària convivència. Aquest subapartat considera algunes de les tensions que l'amenacen més directament.

a. Actes de violència

Es defineix violència com qualsevol acte de força que alteri o impedeixi el normal desenvolupament de les activitats que es duguin a terme en l'àmbit de la Universitat. La Universitat no pot tolerar cap acte de violència dins les seves instal·lacions. En cas que se'n produeixi algun, les autoritats acadèmiques i administratives estan legitimades per actuar, en el marc de la legalitat, de manera que se li posi fi. El manteniment de la convivència pacífica en els campus constitueix un dels principals deures de les autoritats acadèmiques, del qual no poden abdicar en cap moment. El diàleg és l'instrument capital de relació entre els membres de la comunitat universitària, i mai no hauria de ser substituït per actes que impedeixin la correcta expressió d'opinions en el marc del respecte mutu.

b. Conductes d'intimidació, aldarulls, coacció o assetjament

S'entén per intimidació qualsevol acte que amenaci algú fins a fer-li agafar por i li impedeixi fer el que faria sense la seva presència. La intimidació ataca directament el principi moral de llibertat, i és per tant un acte autoritari i inacceptable. La comunitat universitària ha d'esforçar-se plenament per evitar que els seus membres cometin actes d'intimidació; per fer-ho, hauria de prendre les mesures disciplinàries necessàries i emparar aquells que les hagin sofert.

A la comunitat universitària qualsevol diferència s'ha de dirimir a través del diàleg entre els implicats, buscant espais de trobada ja sigui pels canals de representació establerts o creant espais informals que permetin compartir idees, reflexions i propostes de resolució dels conflictes. Els aldarulls no han de formar part dels comportaments de la comunitat universitària. Tothom ha de ser conscient del perill que protestes legítimes esdevinguin aldarulls per l'acció de grups incontrolats.

La coacció es defineix com l'acció de constrènyer la voluntat d'algú a dir o fer alguna cosa a la qual hi té dret i és una manera inacceptable de limitació de la llibertat que cal evitar per salvaguardar la llibertat d'opinió i d'acció dels membres de la comunitat universitària.

L'assetjament és la importunitat insistent exercida sobre algú perquè cedeixi a una pretensió determinada. Alguns tipus d'assetjament, com el sexual o el laboral, són objecte d'una regulació jurídica específica en la nostra societat que escapa de l'abast d'aquest codi. Malgrat això, tots els membres de la comunitat universitària han d'actuar de manera raonable quan fan peticions i han d'evitar situacions que puguin afectar el benestar de les persones directament afectades. Aquesta és una responsabilitat de qualsevol membre de la comunitat universitària.

ria, i s'ha d'actuar dins les normes generals de convivència per evitar caure en situacions de perill. En qualsevol cas, els òrgans de govern han de vetllar per evitar que algunes conductes puguin degenerar en assetjament, i intervenir en els casos en què sigui necessari.

c. Interferència en les activitats universitàries

Les diferents activitats universitàries són el fruit de l'esforç de moltes persones que treballen per fer-les possible. A més, solen implicar també un nombre important de membres de la comunitat en la seva realització. Impedir-les és un menyspreu al temps i a la dedicació dels altres i priva la comunitat universitària de la llibertat de participar-hi i dels beneficis que se'n derivin. Per aquesta raó, no es pot excusar la interferència en les activitats universitàries basant-se en raons presumptament superiors, que han de tenir altres vies d'expressió.

d. Manca de respecte vers les autoritats universitàries i els representants de la Universitat

Els membres de la comunitat universitària han de conèixer les funcions dels diferents òrgans de govern i els diversos àmbits en què són competents, així com acceptar que les seves decisions vinculen a tota la comunitat. No són acceptables, per tant, les conductes de menyspreu envers els òrgans de govern i els representants de la Universitat i encara menys les conductes vexatòries que contribueixin a desprestigiar la institució universitària. Aquests comportaments poden posar en perill l'harmonia necessària per al debat, entès aquest com l'espai d'intercanvi d'opinions previ a la presa de decisions.

8. Conductes de risc personal i social

Moltes de les conductes de risc personal i social estan incloses en la legislació d'aplicació general. Amb tot, sí que cal considerar-ne algunes en aquest codi que, per les seves característiques, poden ser d'especial rellevància en l'àmbit universitari.

a. Consum de tabac i alcohol

Hi ha una normativa estatal específica que prohibeix el consum de tabac dins els àmbits educatius. La Universitat ha adoptat nombroses mesures per garantir-ne el compliment, que considera, a més, d'interès sanitari i una contribució a millorar la qualitat de vida als campus. Els membres de la comunitat universitària han acceptat, en general, la prohibició, i la Universitat ha de persistir en les accions dirigides a aplicar-la en les seves instal·lacions.

Està autoritzat l'ús de begudes alcohòliques de baixa graduació dins les instal·lacions de restauració de la Universitat, sempre que se'n faci un ús respon-

sable. Només es poden consumir fora d'aquestes amb autorització explícita dels responsables de cada àmbit. Els òrgans de govern, els serveis de seguretat i, eventualment, les forces d'ordre públic, han de vetllar per fer complir la prohibició.

b. Robatoris i apropiacions indegudes

Ambdues conductes tenen una qualificació penal definida, però també mereixen un comentari en aquest codi. És obvi que les dues són absolutament inacceptables en l'àmbit universitari, però caldria aquí estendre el concepte de propietat personal a altres àmbits en què habitualment no és clarament reconeguda com a tal. Més enllà dels efectes personals, cal considerar dins aquest concepte les obres derivades de l'activitat intel·lectual, com treballs, presentacions o qualsevol altra realitzada per estudiants o professors que sigui susceptible d'apropiació indeguda. Aquesta situació pot distingir-se del plagi en el fet que l'accés a la propietat intel·lectual es fa de manera objectivament il·legal i que no sempre es pretén simular que la propietat en qüestió és una obra pròpia. Per exemple, la invasió i l'apropiació indeguda de dades del correu electrònic o de servidors són conductes reprovables que uneixen la invasió de la intimitat amb la intervenció en propietats alienes.

c. Mal ús dels materials acadèmics

Per materials acadèmics s'entén tots els instruments que els professors posen a disposició dels alumnes per afavorir el seu procés d'aprenentatge. En sentit més estricte, els materials acadèmics serien tot allò que creen els professors per tal de complir els objectius educatius establerts. Inclouen, per exemple, els plans docents de les assignatures, les diapositives emprades a classe, els exercicis, les assignacions, els problemes, els casos i qualsevol altre material que compleixi les condicions que s'indiquen en la frase anterior. Per mal ús s'entén el fet de disposar dels materials amb objectius diferents d'aquells per als quals van ser creats com, per exemple, incloure'ls en portals d'Internet sense autorització, lucrar-se fent-ne còpies o violar, de la manera que sigui, el reconeixement de la propietat intel·lectual. Tota la comunitat universitària coneix l'autoria, no cal adoptar mesures especials per protegir i ha d'entendre la importància que té fer un ús raonable dels recursos, així com la importància de l'esforç fet per elaborar-los.

d. Vulneració de les normatives d'utilització de les biblioteques i dels serveis informàtics

La Biblioteca i els serveis informàtics són la columna vertebral dels recursos que la Universitat ofereix a la comunitat universitària. El seu correcte funcionament no és possible sense l'acceptació d'unes normes bàsiques que recull la normativa corresponent. Tota la comunitat universitària ha de contribuir a fer un ús adequat dels recursos que la Biblioteca posa a la seva disposició. Cal, a més, respectar les normes bàsiques de comportament a les sales i observar estrictament les recomanacions relatives a la utilització de les instal·lacions. La separació, en

algunes biblioteques, entre espais de silenci i espais de treball ha de contribuir al fet que tothom pugui realitzar adequadament la seva feina. En el cas dels serveis informàtics, la Universitat fa un gran esforç per tenir els ordinadors i les xarxes informàtiques en les millors condicions possibles. És, per tant, inacceptable qualsevol actuació que vulneri el reglament corresponent. El respecte a tot el maquinari i el programari de la Universitat és un element bàsic per poder fer un ús més eficient dels nostres recursos.

e. Actuacions que poden amenaçar la seguretat del campus

La comunitat universitària ha de vetllar per la seguretat del campus i ha d'estar atenta a qualsevol situació que l'amenaci. Aquesta competència no és exclusiva dels professionals de la seguretat, sinó que implica totes les persones que formem part de la Universitat. Això suposa, a la pràctica, la necessitat d'adoptar conductes preventives per evitar possibles amenaces. Aquesta recomanació afecta les normes de seguretat genèriques (laboratoris, tant de recerca com de pràctiques, connexions elèctriques) i el coneixement de les conductes que cal seguir en cas d'emergència. Inclou la necessitat de comunicar als serveis de seguretat qualsevol situació que potencialment pugui constituir una amenaça. Per tant, el respecte proactiu a totes les normes bàsiques de seguretat ens permet protegir-nos com a comunitat.

f. Ús il·legal o fraudulent de les instal·lacions universitàries

Els membres de la comunitat universitària poden utilitzar lliurement les instal·lacions, subjectes a les limitacions inevitables d'organització, sempre que el seu objectiu estigui associat a les activitats acadèmiques en sentit ampli. Per tal de poder assignar adequadament els recursos, en determinades circumstàncies s'hauran de sol·licitar permisos per poder fer-ne l'ús adequat. A fi de garantir-ho, no s'han d'utilitzar les instal·lacions per a actes o activitats que no tinguin una vinculació universitària clara o que puguin atemptar contra els principis de convivència, els drets humans o el respecte a les persones. Per poder utilitzar les instal·lacions per a activitats que suposin un lucre per als qui les realitzen i, per a qualsevol acte fora dels horaris lectius habituals, se n'ha de sol·licitar l'autorització. Les autoritats universitàries han de vetllar pel compliment d'aquests principis a fi d'evitar que les instal·lacions siguin emprades amb objectius no previstos en les funcions pròpies de la Universitat.

